

Državni izpitni center

SPOMLADANSKI ROK
TAVASZI IDŐSZAK

ZGODOVINA TÖRTÉNELEM

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Sobota, 3. junij 2006
2006. június 3., szombat

SPLOŠNA MATURA
ÁLTALÁNOS ÉRETTSÉGI VIZSGA

Izpitna pola 1

ZGODNJE VISOKE KULTURE

V izpitni poli je 25 nalog. Možnih je 60 točk.

Za štiri pravilne označbe 2 točki, za tri ali dve 1 točka, za eno pa 0 točk.
Skupaj **2 točki**.

2. S šadufom (palica z vedrom in protiutežjo, ki izlije vodo) in sakije (vodno kolo, ki so ga poganjali volji) so črpali vodo na polja. *Samo navedbo šadufa in sakije 1 točka. Za navedbo priprave in kratko, smiselno pojasnitev 1 točka.*
Skupaj **2 točki**.
3. Najpomembnejša gospodarska panoga je bilo poljedelstvo (priznamo tudi kmetijstvo).
Skupaj **1 točka**.
4. *Prvo vprašanje:* navedba Tira (1 točka).
Drugo vprašanje: tipični za Fenicijo so bili izdelki iz cedrovine oziroma lesa (pohišveno okrasje, skrinjice za dragocenosti), blago, obarvano s škrlatno barvo (škrlat) in ostali tekstilni izdelki, ladje, keramične skodelice, vrči, pahljače, žličke, izdelki iz slonovine, stekleni predmeti, kovinski izdelki (orožje, nakit) ...
Za navedbo štirih izdelkov 2 točki, za tri ali dva 1 točka, samo enega pa 0 točk.
Skupaj **3 točke**.
5. Pravilni rešitvi sta B in C. *Za vsako rešitev 1 točka.*
Skupaj **2 točki**.
6. *Prvo vprašanje:* stara egipčanska država je nastala z združitvijo Spodnjega (Severnega) in Zgornjega (Južnega) Egipta (1 točka). Obe kraljestvi je združil faraon Menes (1 točka).
Drugo vprašanje: oblika vladavine je bila despotovina (1 točka).
Skupaj **3 točke**.
7. Irigacijsko poljedelstvo ali trgovina. Upošteva se tudi druge strokovno sprejemljive navedbe (politični razlogi, družbena razslojenost ...)
Skupaj **1 točka**.
8. *Prvo vprašanje:* središče mesta (države) so predstavljali templji (zigurati), ki so predstavljali versko in upravno središče, kjer so bivali kralji, posvetni in verski poglavarji (vodilno vlogo v državi so imeli svečeniki). *Za vsako vsebinsko, strokovno smiselno, ustrezno pojasnitev 1 točka.*
Drugo vprašanje: Ur, Uruk, Kiš, Lagaš, Nipur, Umma in Babilon. *Za pravilno navedbo (prvih) treh mest 2 točki, dveh ali enega pa 1 točka.*
Skupaj **3 točke**.
9. Pravilni odgovor je: D, C, C, A, B in D. *Za šest pravilnih navedb 3 točke, pet ali štiri 2 točki, tri ali dve 1 točka, ena navedba pa 0 točk.*
Skupaj **3 točke**.

10. *Prvo vprašanje:* Asirci so podrejenim deželam naložili visoke davke, izkoriščali so prebivalce za obsežna gradbena dela; uporna ljudstva so kaznovali z zaslužjevanjem, preseljevanjem ljudstev, izvajali genocid ... *Pri odgovoru upoštevamo vse pravilne in vsebinsko ustrezne kratke opise (1 točka).*
Drugo vprašanje: Asurbanipal (1 točka)
Skupaj 2 točki.
11. Pravilne rešitve so D, F in H. *Za tri pravilne obkrožitve 2 točki, za dve 1 točka, vse drugo pa 0 točk.*
Skupaj 2 točki.
12. Opis ene značilnosti enega družbenega sloja (opis plemstva in njegovih značilnosti – sestava, privilegiji; opis meščanstva – sestava, različna opravila in obveznosti; opis kmetov – mali in odvisni kmetje in njihove dolžnosti in obveznosti; in opis položaja in opravila oz. dela sužnjev) 1 točka, opis dveh družbenih slojev (po izbiri kandidata) 2 točki.
Skupaj 2 točki.
13. Uradniki so skrbeli za uresničevanje kraljevih ukazov, irigacijo, vojsko, meje, trgovino, oskrbo z žitom, plovbo, gradnjo, popisovanje in pobiranje davkov, sodstvo, zdravstvo ... *Za tri vsebinsko različne navedbe 2 točki, za dve 1 točka, za eno pa 0 točk.*
Skupaj 2 točki.
14. V Sumerju (Mezopotamiji) so razvili piktografsko (slikovno) pisavo in klinopis. (1 točka).
V Egiptu so razvili hierogliffe (podobpis), hieratično (svečeniško) in demotično (ljudsko) pisavo. (1 točka)
Pisava v Feniciji je črkopis (alfabet) z 22 znaki. (1 točka)
Pisava na Kitajskem je piktografska (podobpisna, pismenke). (1 točka)
Za vsako deželo z eno pravilno navedeno pisavo 1 točka.
Skupaj 4 točke.
15. Georg F. Grotefend je razvozlal klinopis, Jean F. Champollion pa hierogliffe. *Vsak del pravilnega odgovora točkujemo z 1 točko. Z dvema točkama se oceni tudi le navedba obeh pisav brez navedbe imen učenjakov (ne glede na vrstni red).*
Skupaj 2 točki.
16. *Prvi element:* vzroki za začetek razvoja znanosti so praktični. Upoštevamo tudi navedbo konkretnih praktičnih razlogov za posamezne znanosti (npr.: matematika se je razvila zaradi trgovskih potreb, potreb gradbeništva ...) (1 točka).
Drugi element: kratek opis matematičnega znanja (seštevanje, odštevanje, deljenje, ulomki, π , ploščina, površina, kvadrati, kubi, enačbe ...) z vsaj dvema konkretnima navedbama 1 točka.
Tretji element: razvili so začetke nauka o nebesnih telesih in vesolju, sestavili so prve koledarje (upoštevamo primere konkretnih navedb koledarjev), izračunali sončne in lunine mrke, razločevali zvezde. *Upoštevamo znanje povezano z astronomijo (1 točka), če kandidat tu ne navaja »dognanj« povezanih z astrologijo.*
Četrti element: medicina v starem veku je določala bolezni, poznala je zdravila, opravljali so operacije, povezana je še z verovanjem ... Upoštevamo tudi navedbe konkretnih spoznanj medicine v Egiptu, povezanih z mumificiranjem. *Za eno značilnost (dosežek), povezano z medicino 1 točka.*
Peti element: najbolj znan zdravnik je bil Imhotep. (1 točka)
Pri odgovorih upoštevamo vse vsebinsko strokovno utemeljene navedbe, povezane s posameznimi znanostmi.
Skupaj 5 točk.
17. Dosežki na Kitajskem so: svila, porcelan, papir, magnet, smodnik, bankovci, tisk, kompas ...
Za dve navedbi 1 točka, za eno pa 0 točk.
Skupaj 1 točka.
18. Zakonik kralja Urnama je nastal pri Sumercih (upoštevamo tudi Ur in Sumer), Hamurabijev zakonik pri Babiloncih (upoštevamo tudi Starobabilonsko kraljestvo, Babilonsko kraljestvo) in Postava pri Judih (Hebrejcih, Židih) – (upoštevamo tudi v Izraelu). *Vsako pravilno navedeno ljudstvo (država) 1 točka.*
Skupaj 3 točke.

19. *Prvo vprašanje*: talionsko načelo (načelo »zob za zob, glava za glavo«). *Prizna se tudi vsak smiselni opis. (1 točka).*
Drugo vprašanje: deset božjih zapovedi (Dekalog) (1 točka).
Skupaj 2 točki.
20. Pravilni odgovori so A, A, B, B, B in A. *Za šest pravih odgovorov 3 točke, pet ali štiri 2 točki, tri ali dva 1 točka, en odgovor pa 0 točk.*
Skupaj 3 točke.
21. Pravilna obkrožitev je A.
Skupaj 1 točka.
22. *Politeizem* je verovanje v več bogov (mnogoboštvo) (1 točka).
Monoteizem je verovanje v enega boga (1 točka).
Antropomorfizem je upodabljanje bogov v človeški podobi (1 točka).
Pri odgovoru upoštevamo vse strokovno utemeljene odgovore.
Skupaj 3 točke.
23. Indijski religiji sta brahmanizem (hinduizem) in budizem (1 točka), *delnega odgovora ne priznamo.* Brahmanizem je uveljavil v družbi neenakost (kastni sistem) (1 točka), budizem pa je zagovarjal enakost ljudi in odpravo kastnega sistema (1 točka). *V drugem delu odgovora priznamo vsebinsko strokovno ustrezno pojasnitev.*
Skupaj 3 točke.
24. Pravilni vrstni red tisočletij je 2., 1., 3., 2., 5. in 4. tisočletje pr. Kr. *Za šest pravih navedb 3 točke, za pet ali štiri 2 točki, za tri ali dve 1 točko, za eno navedbo pa 0 točk.*
Skupaj 3 točke.
25. Kralj Salomon (1 točka) je dal postaviti prvi tempelj v Jeruzalemu (edinemu) bogu (Jahveju) (1 točka).
Skupaj 2 točki.

Izpitna pola 2**SLOVENCİ V PRVI JUGOSLOVANSKI DRŽAVI**

V izpitni poli je 25 nalog. Možnih je 60 točk.

- Prvi element:* prizadevanje za združitev v enotno državo je potekalo v okviru Jugoslovanskega odbora, ki je deloval v tujini, in Jugoslovanskega poslanskega kluba na Dunaju. *Za navedbo obeh odborov 1 točka.*

Drugi element: Jugoslovanski odbor je 1917. leta podpisal na otoku Krfu t. i. krfsko deklaracijo s predstavniki srbske vlade, majniška deklaracija pa je delo Jugoslovanskega poslanskega kluba (dr.A. Korošec). *Za pravilno navedbo Jugoslovanskega odbora in srbske vlade, ter Jugoslovanskega poslanskega kluba 1 točka.*

Tretji element: Država SHS bi obsegala le tiste južne Slovence, ki so bili prej pod A-O, Kraljevina SHS pa poleg teh ozemelj še ozemlje Kraljevine Srbije in Kraljevine Črne gore. Država SHS bi ostala še naprej pod habsburškim žezlom, Kraljevini SHS bi vladal Karadjordjević. *Za navedbo in kratek opis dveh razlik 2 točki.*

Četrti element: poleti 1918 so slovenski politiki v Ljubljani ustanovili Narodni svet; ta se je povezal z Narodnim viječem v Zagrebu, ki je konec oktobra prekinilo vse stike z Dunajem, tako pa je prišlo do nastanka države SHS. *Za navedbo Narodnega sveta; prekinitev odnosov z Dunajem 1 točka.* Kot pravilen odgovor štejemo tudi deklaracijsko gibanje – akcijo zbiranja podpisov v podporo majniški izjavi.
Skupaj 5 točk.
- Prvo vprašanje:* ob svojem nastanku je država SHS obsegala ozemlje Slovenije (brez Prekmurja), Hrvaško, Istro, Dalmacijo (brez Medžimurja) Bosno in Hercegovino, ter Vojvodino ... *Za navedbo treh ozemelj 1 točka.*

Drugo vprašanje: Slovence je vodila Narodna vlada (Josip Pogačnik) (1 točka). Skrbela je za red in mir, gospodarstvo, preskrbo, promet, šolstvo, znanost, kulturo, organizirala slovensko vojsko in druge javne zadeve ... *Za navedbo treh ali dveh različnih nalog 1 točka.*
Skupaj 3 točke.
- General Rudolf Maister, nadporočnik Franjo Malgaj in stotnik Alfred Lavrič. *Za navedbo dveh priimkov 1 točka.*
Skupaj 1 točka.
- Prvo vprašanje:* pariška mirovna konferenca je razdelila Celovško kotlino na dve con (cono A in cono B); o plebiscitu ... (1 točka).

Drugo vprašanje: ameriški predsednik je zagovarjal stališče dveh članov ameriške študijske skupine (King in Miles), da je Celovška kotlina zemljepisna in gospodarska celota in da je naravna meja na Karavankah. *Zadostuje navedba meje na Karavankah (1 točka).*

Tretje vprašanje: Boljša avstrijska propaganda, osovražnost Srbov, strah pred srbskim militarizmom, unitarizem, naprednost republikanske ureditve, gospodarski in socialni vzroki, katoliška država itd. Upoštevamo tudi vsako drugo strokovno pravilno utemeljitev. *Za tri utemeljitve 2 točki, za dve pa 1 točka.*
Skupaj 4 točke.
- Prvo vprašanje:* sporazum je bil podpisan leta 1920 (novembra) v italijanskem letovišču Rapallo (1 točka). Upoštevamo samo popoln odgovor.

Drugo vprašanje: Italija je po tej pogodbi dobila Primorsko (zahodni del slovenskega etničnega ozemlja). *Za dodelitev točke kandidat lahko navede tudi konkretne točke po katerih je potekala meja (Peč–Jalovec–Triglav–Možic–Porezen–Blegoš–Hotedršica–Planina–Snežnik–Kastav–morje ...).* *Za pravilno navedeno območje ali omembo treh krajev na mejni črti 1 točka.*
Skupaj 2 točki.
- Prvo vprašanje:* katoliški tabor, liberalni in delavski tabor (1 točka).

Drugo vprašanje: največ glasov je dobila SLS (36,1 %) (1 točka).

Tretje vprašanje: največ podpore je imela med kmeti na podeželju. Zaradi svoje avtonomistične politike, pa tudi zaradi ponujenih socialnih oblik, ustanavljanja zadružništva in različne oblike pomoči. *Za eno točko mora navesti kmete in en argument.*
Skupaj 3 točke.

7. Pravilni rešitvi sta C in D. *Vsaka pravilno rešitev 1 točka. Kadar je obkrožen en element več od zahtevanega, se odšteje 1 točka, Če so obkroženi vsi štirje odgovori, 0 točk.*
Skupaj 2 točki.
8. Katoliški tabor se zavzema za avtonomijo (federalizem), liberalni tabor zagovarja centralizem in komunisti sprva centralizem, pozneje avtonomijo, so pričakovani odgovori. *Za vsak popoln odgovor 1 točka, največ 2 točki.*
Skupaj 2 točki.
9. *Prvi element:* S pridobitvijo novih južnih trgov so bile dane možnosti hitrega gospodarskega razvoja, slovenska industrija najbolj razvita v monarhiji, dokajšnja avtonomnost slovenske gospodarske politike in vsak strokovno utemeljen odgovor. *Za dve različni utemeljitvi 2 točki.*
Drugi element: negativne posledice pa so izguba srednjeevropskega trga, izguba izhoda na morje in zlasti pristanišča Trst, agrarna reforma se je izvajala počasi in nedosledno ter vsak strokovno utemeljen odgovor. *Za eno negativno utemeljitev 1 točka.*
Skupaj 3 točke.
10. Prevelika razdrobljenost in prenaseljenost na podeželju, izguba avstroogrskih trgov, konkurenca kmetijskih proizvodov iz južnih predelov države, gospodarska kriza, slaba kmetijska mehanizacija, nedosledno in počasno izvajanje kmetijske reforme ... *Za navedbo dveh razlogov 1 točka.*
Skupaj 1 točka.
11. *Prvo vprašanje:* najhitreje se je razvijala tekstilna industrija (1 točka), najpočasneje pa rudarstvo (1 točka).
Drugo vprašanje: rudarstvo je bilo dobro razvito že pred prvo svetovno vojno, njegovo rast so omejevali razpoložljivi naravni viri, razvoj drugih območij v Jugoslaviji, konkurenca cenejše rude in premoga iz drugih delov države ... *Eno pojasnitev točkujemo z 1 točko.*
Skupaj 3 točke.
12. Kriza se je kazala v odpuščanju delavcev, mnogo podjetij pa je odšlo v stečaj (so propadla). Delavske plače so se zniževale, delavci so bili odpuščeni, povečevale so se socialne stiske in vsak strokovno utemeljen odgovor. *Dve navedbi 1 točka.*
Skupaj 1 točka.
13. *Prvo vprašanje:* povod za stavko je nov pravilnik, ki je železničarjem znižal mezde, poslabšal njihov delovno-socialni položaj, odpravil 8-urni delovnik, pokojninsko in zdravstveno zavarovanje ter delavske svete (železničarski sveti). *Za tri različne vzroke za stavko 1 točka.*
Drugo vprašanje: dr. Anton Korošec (1 točka).
Tretje vprašanje: s krvavimi dogodki na Zaloški cesti, deloma tudi zaradi vpoklica železničarjev na orožne vaje. *Za eno navedbo 1 točka.*
Skupaj 3 točke.
14. Diktatura (1 točka).
Vse politične stranke so bile prepovedane; parlamentarno življenje zamre. (1 točka).
Skupaj 2 točki.
15. Novo ime je Kraljevina Jugoslavija (1 točka).
Slovenija je bila prej razdeljena na Ljubljansko in Mariborsko oblast, ki sta bili po novem zakonu združeni v Dravsko banovino (1 točka). *Za 1 točko morata biti navedena oba elementa.*
Skupaj 2 točki.
16. *Prvi element:* punktacije (ljubljske punktacije, Koroščeve punktacije) (1 točka).
Drugi element: združitev vsega slovenskega narodnega ozemlja; nacionalna samostojnost slovenskega naroda (uporaba narodnega imena, zastave itd.); finančna samostojnost; politična in kulturna svoboda; radikalna socialna politika; avtonomija; preureditev Jugoslavije na demokratični podlagi ...
Za tri različne navedbe 2 točki, za dve 1 točko, za eno pa 0 točk.
Skupaj 3 točke.
17. Pravilno zaporedje je 5, 2, 3, 6, 1 in 4 (upoštevajo se tudi pravilna navedba letnic: 1929, 1919, 1920, 1938, 1918 in 1928). *Za šest pravih odgovorov 3 točke, za pet ali štiri 2 točki, za tri ali dva 1 točka, za en pravi odgovor pa 0 točk.*
Skupaj 3 točke.

18. *Prvo vprašanje:* Vrbaška banovina (1 točka).
Drugo vprašanje: naraslo je število osnovnih in srednjih šol (šole so lahko tudi naštete), izboljšala se je kakovost pouka, slovenski učni jezik, število učencev v posameznem razredu se je zmanjšalo, dobili smo tudi univerzo s petimi fakultetami, poveča se število študentov, knjižnice (NUK) ... *Za dve vsebinsko različni utemeljiti 1 točka.*
Skupaj 2 točki.
19. Pravilno zaporedje je C, E, A, B, F in D. *Za šest pravih odgovorov 3 točke, za pet ali štiri 2 točki, za tri ali dva 1 točka, za en pravih odgovor pa 0 točk.*
Skupaj 3 točke.
20. Koroška domovinska služba (Kärntner Heimatdienst); Koroška domovinska zveza (Kärntner Heimatbund)
Skupaj 1 točka.
21. Vlada si je zadala naslednje cilje: okrepitev demokratične ureditve, razdelitev zemlje, zagotovitev človekovih pravic, rešitev nacionalnega vprašanja, ohranitev državne celovitosti, premirje z antanto ... Upoštevamo vsako smiselno navedbo. Eno navedbo točkujemo z 0 točkami, dve ali tri z 1 točko, štiri navedbe pa z 2 točkama. **Skupaj 2 točki.**
22. Voditelj Madžarske sovjetske republike je bil Béla Kun. (Upoštevamo tudi navedbo priimka.) Za to navedbo damo 1 točko. **Skupaj 1 točka.**
23. Pravilni odgovori so: A, C, E. Vsako pravilno ugotovitev točkujemo z 1 točko. **Skupaj 3 točke.**
24. Madžarska je postala kraljevina brez kralja, za to navedbo damo 1 točko; regent je postal Horthy Miklós, to navedbo točkujemo z 1 točko, skupaj 2 točki.
Skupaj 2 točki.
25. Mirovna pogodba z Madžarsko je bila podpisana 4. junija 1920 (1 točka) v Trianonu (1 točka), mesto je Sopron (1 točka), skupaj 3 točke.
Skupaj 3 točke.